

06.11.2018

Prípravné vzdelávanie na odbornú justičnú skúšku

Ústavné právo otázky a)

JUDr. Ladislav Tichý
prokurátor Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky

2

1a) princípy tvorby právnych predpisov

- Princíp ústavnosti
- Princíp delegovanej legislatívy a jeho zákazu
- Princíp publicity práva
- Zákazu retroaktivity právnych predpisov
- Zrozumiteľnosť a jasnosť právneho predpisu
- Adekvátnosť právnych predpisov
- Súladnosť práva

- Vymedzenie subjektov zákonodarnej iniciatívy
- Prerokovanie návrhov právnych predpisov
- Spôsob rozhodovania o prijatí právneho predpisu
- Podpisovanie právnych predpisov

3

1 a) aplikácia právnych predpisov

- ▶ je uplatňovanie právnych predpisov v rozhodovacej praxi súdov či iných orgánov
- ▶ **Čl. 152 ods. 4 v spojení s čl. 144 ods. 2 Ústavy SR**
- ▶ výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov

musí byť v súlade s ústavou

+

Ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1.

Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

4

Základné pravidlá legislatívneho procesu

- ▶ Zákonodarná moc 5. hlava čl. 72-100 ústavy
- ▶ zákon č. 400/2015 Z.z. o tvorbe pr. predpisov
- ▶ zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku NRSR (podľa § 69 ods. 1 si NR SR vydá legislatívne pravidlá tvorby zákonov)
- ▶ Aktuálne platné legislatívne pravidlá č. 19/1997 Z.z. prístupné na webstránke NR SR

5

- ▶ Kto má právo podávať návrhy zákonov?
- ▶ Môžu sa na príprave návrhu zákona zúčastniť občania?
- ▶ Prvé čítanie
- ▶ Druhé čítanie
- ▶ Tretie čítanie
- ▶ Poslanecké počty – kedy je zákon prijatý?
- ▶ Vrátenie zákona prezidentom
- ▶ Kedy sa zákon vyhlasuje v zbierke zákonov, kedy je platný a kedy účinný?

6

1a) Zbierka zákonov Slovenskej republiky, platnosť, účinnosť a záväznosť právnych predpisov a iných právnych aktov

- ▶ **Zákon č. 400/2015 Z.z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky**

§ 19 cit. zákona:

- ▶ platnosť
- ▶ účinnosť
- ▶ záväznosť

7

2a) vzťah ústavy a ostatných prameňov práva

Ústava SR a ústavné zákony sú základným prameňom práva.

Každý ústavný zákon má rovnakú (najvyššiu) právnu silu ako ústava a slúži na kontrolu ústavnosti iných právnych predpisov i ústavou určených medzinárodných zmlúv (uzn. I.ÚS 39/93)

Naozaj??? To isté platí aj v ČR, ale....

(Ústavní zákon o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny (Pl.ÚS 27/09))

8

2a) ústavnokonformný výklad

- princíp prednosti ústavnokonformného výkladu pred derogáciou práva
- návrh súdu v zmysle čl. 125 Ústavy
- Schumannova veta

2a) eurokonformný výklad

- **Prednosť úijného práva (Costa c/a E.N.E.L)**
- **Povinnosť súdu úplne aplikovať úijné právo a chrániť práva zverené úijným právom jednotlivcovi (Simmenthal)**
- *Všeobecný súd má v súvislosti so zabezpečením plného účinku práva Európskej únie okrem iného k dispozícii postup podľa § 162 ods. 1 písm. c) CSP, t. j. v prípade potreby rozhodne, že požiada Súdny dvor Európskej únie o rozhodnutie o predbežnej otázke podľa medzinárodnej zmluvy a v tej súvislosti konanie preruší.“ (PL. ÚS 3/09).*
- **každé vnútroštátne ustanovenie musí byť v súlade s právom EÚ, aby sa mohlo uplatniť (tzv. eurokonformný výklad)**

3a) základné práva a slobody

- 1/ základné ľudské práva a slobody čl. 14-25
- 2/ politické práva čl. 26-32
- 3/ práva národnostných menšín a etnických skupín čl. 33-34
- 4/ hospodárske, sociálne a kultúrne práva čl. 35-čl. 43
- 5/ právo na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva čl. 44-45
- 6/ právo na súdnu a inú právnu ochranu čl. 46-50

11

- **NEODŇATEĽNÉ**
- **NESCUDZITEĽNÉ**
- **NEPREMLČATEĽNÉ**
- **NEZRUŠITEĽNÉ**

3 generácie

Podľa subjektu:

- **a) FO** (každý, všetci, nikto) – takto sa v ústave označuje FO
- **b) občan**
- **c) osobitne určené subjekty** (ženy, národnostné menšiny, mladiství,...)
- **d) cudzinci** (právo na azyl, trest vyhostenia)
- **e) PO** (právo vlastníť majetok – štát, obec, VÚC)

12

➤ **Základné práva a slobody sa zaručujú na území SR všetkým** bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie.

➤ **Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať. Cudzinci požívajú v Slovenskej republike základné ľudské práva a slobody zaručené touto ústavou, ak nie sú výslovne priznané iba občanom.**

➤ **Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach.**

➤ **Nikomu nesmie byť spôsobená ujma na právach pre to, že uplatňuje svoje základné práva a slobody.**

3a) ukladanie povinností

Čl. 13 ods. 1 Ústavy:

- ▶ Povinnosti možno ukladať
 - a) zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd,
 - b) medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 4, ktorá priamo zakladá práva a povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, alebo
 - c) nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2.

Formálna a materiálna podmienka

3a) medze základných práv a slobôd

Čl. 13 ods. 2 až 4 Ústavy:

Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou **len zákonom**.

Zákonné obmedzenia základných práv a slobôd **musia platiť rovnako pre všetky prípady**, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.

Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť **len na ustanovený cieľ**.

15

4a. základné ľudské práva a slobody – (ústavné členenie, rozbor, aplikácia a klasifikácia)

čl. 14 až 25 Ústavy SR

Adresátom je každá ľudská bytosť

- spôsobilosť každého na práva;
- právo na život
- nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia zákaz mučenia, krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu;
- osobná sloboda zákaz nútených prác alebo služieb

16

- právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena
- ochrana pred neoprávneným zhromažďovaním, uverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe (GDPR)
- právo vlastníť majetok
- nedotknuteľnosť obydlia

17

- ▶ listové tajomstvo, ochrana osobných údajov;
- ▶ sloboda pohybu a pobytu, zákaz vyhostenia vlastného občana
- ▶ sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery
- ▶ branná povinnosť, vojenská služba

18

5a) politické práva

čl. 26-32

- ▶ sloboda prejavu a právo na informácie
- ▶ petičné právo
- ▶ právo pokojne sa zhromažďovať
- ▶ právo slobodne sa združovať
- ▶ právo občanov zúčastňovať sa na správe vecí verejných

19

5a) práva národnostných menšín a etnických skupín

Čl. 33-34

Občania tvoriaci v Slovenskej republike národnostné menšiny alebo etnické skupiny majú právo:

- ▶ na všestranný rozvoj
- ▶ na vzdelanie
- ▶ používať ich jazyk
- ▶ zúčastňovať sa na riešení vecí

20

5a) hospodárske, sociálne a kultúrne práva

Čl. 35 až 43

- ▶ právo na slobodnú voľbu povolania, prípravu naň, právo podnikat', uskutočňovať inú zárobkovú činnosť
- ▶ právo občanov na prácu a primerané hmotné zabezpečenie
- ▶ právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky
- ▶ právo sa slobodne združovať

21

- ▶ právo na zvýšenú ochranu pri práci a osobitné pracovné podmienky (ženy, mladiství, zdravotne postihnuté osoby);
- ▶ právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu a pri strate živiteľa, pomoc v hmotnej núdzi;
- ▶ právo na ochranu zdravia, bezplatnú zdravotnú starostlivosť na základe zdravotného poistenia, právo na zdravotnícke pomôcky za zákonom stanovených podmienok;
- ▶ ochrana manželstva, rodičovstva, rodiny, osobitná starostlivosť o tehotné ženy, rodičovská výchova a starostlivosť;
- ▶ právo na vzdelanie;
- ▶ sloboda vedeckého bádania a umenia.

22

6a) právo na súdnu a inú právnu ochranu

- ▶ Čl. 6 Dohovoru
- ▶ právo na prístup k súdnej a inej právnej ochrane čl. 46
- ▶ na právo na spravodlivý proces čl. 47,48 (*zásady výkonu súdnictva, platné pre všeobecné súdnictvo vrátane trestného*)
- ▶ na osobitné práva vzťahujúce sa len na trestné konanie čl. 49 a 50
- ▶ v slovenskom právnom poriadku platí ZÁKAZ denegatio iustitiae (odopretia spravodlivosti)

6a) + 15 b) zásada rovnosti

- ▶ v Ústave SR explicitne formulovaná v čl. 12 ods. 1
- ▶ právo na spravodlivý proces tak, ako je formulované v článku 6 Dohovoru, požiadavku rovnosti výslovne neobsahuje
- ▶ ESĽP ju napriek tomu ako jednu zo základných zásad determinujúcich spravodlivosť procesu odvodil vo veci **Neumeister proti Rakúsku**, keď skonštatoval, že „**rovnosť zbraní je inherentným prvkom spravodlivého procesu**“.

6a) + 15 b) zásada kontradiktórnosti

- ▶ nie je v Ústave SR ani v ďalších právnych predpisoch explicitne formulovaná
- ▶ napriek tomu sa radí k všeobecným procesným zásadám
- ▶ základným predpokladom je rovnosť účastníkov konania
- ▶ **Mantovanelli proti Francúzsku**

25

6a) + 15 b) zásada verejnosti súdneho konania

- ▶ prostriedkom kontroly výkonu justície občanmi
- ▶ prostriedkom upevňovania autority súdov
- ▶ Ústava SR v článku **48 ods. 2** deklaruje všeobecné právo na verejné prerokovanie vecí. Verejnosť možno pritom vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

26

6a) denegatio iustitiae, jednotnosť judikatúry

Jednotnosť judikatúry:

- ▶ nie je vyžadovaná ÚS ani EStLP
- ▶ odchýlenie sa od stabilných názorov NS SR a ÚS SR však vyžaduje dostatočnú argumentáciu (právo na odôvodnenie rozhodnutia súdu)
- ▶ judikáty nie sú prameňom práva a sú záväzné len v konkrétnej veci

7a) princípy právneho štátu

- princíp obmedzenej vlády
- princíp ústavnosti a zákonnosti,
- del'ba a kontrola moci,
- garancie základných práv a slobôd,
- právna istota.
- suverenita ľudu
- legitimita štátnej moci a demokratické prvky štátnej moci
- donucovací mechanizmus

7a) del'ba štátnej moci

- Trojdelenie:
 1. Zákonodarná moc (5. hlava Ústavy)
 2. Výkonná moc (6. hlava Ústavy)
 3. Súdna moc (7. hlava Ústavy)
- zabezpečenie rovnováhy všetkých troch mocí
- **oddelenosť** zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci, ich **nezávislosti**, vzájomnej **nezodpovednosti** a **nezlučiteľnosti** (inkompatibility)
- **mechanizmus vzájomnej kontroly, brzd a vzájomného vyvažovania jednotlivých mocí**
- **Brzdy a protiváhy** (checks and balances)

29

8a) princíp právnej istoty, legitímneho očakávania a ochrana legálne nadobudnutých práv

- konečné rozhodnutie
- predvídateľnosť rozhodnutí
- zákaz retroaktivity
- legitímne očakávanie je užšia kategória ako právna istota

30

8a. Príklad

Nález PL. ÚS 12/05 (o platových pomeroch sudcov v r. 2003 etc.)

- legitímne očakávanie
- zákaz (pravej) spätnej účinnosti
- ochrana nadobudnutých práv (iura quaesita)
- zásada ochrany dobrej viery - ako výnimka z pravidla nadobudnutia vlastníckeho práva, prezumpcia poctivosti
- transparentnosť
- ochrana práv tretích osôb
- prevencia - všeobecná § 3 ods. 2 OZ a osobitná § 415 OZ

9a) princíp proporcionality v rozhodovaní ÚS

- ▶ Čl. 1 ods. 1
- ▶ Čl. 13 ods. 4

3 stupňový test proporcionality

v prípade konfliktu základných práv/slobôd:

- ▶ **test vhodnosti**– či zásah smeruje k cieľu, ktorý je dostatočne dôležitý na ospravedlnenie zásahu
- ▶ **test nevyhnutnosti** test potrebnosti použitia daného prostriedku–zásahu
- ▶ **test proporcionality v užšom slova zmysle**, ktorý zahŕňa jednak praktickú konkordanciu (praktickú súladnosť), t. j. test zachovania maxima z oboch základných práv, a jednak tzv. Alexyho vážiacu formulu, vážiaci vzorec.“.

9a) princíp proporcionality v rozhodovaní všeobecných súdov

- ▶ Preddavky na trovy § 141a OSP (§ 253 ods. 1 CSP)
(nález sp. zn. I. ÚS 207/2012-27)
- ▶ **POZOR nezamieňať so zásadou proporcionality v európskom práve!**

13a) verejný ochranca práv

33

- čl. 151a Ústavy SR
- zákon č. 564/2001 Z.z. o verejnom ochrancovi práv

34

14a) Dohovor o ochrane ľudských práv

- 4. november 1950, Rím
- **Rada Európy**

35

15a) medzinárodnoprávna ochrana základných práv a ľudských slobôd

- ▶ **Globálny systém** založený na činnosti **OSN**
- ▶ Charta Organizácie spojených národov z roku (1945)
- ▶ **Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku (1948)**
- ▶ Medzinárodný súd v **Haagu** (orgán OSN) + ďalšie súdy (najmä ad hoc)

36

- ▶ **Európsky systém ochrany zabezpečuje Rada Európy (1949)**
- ▶ **1950 : Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd**
- ▶ Rešpektovanie dohovoru zabezpečuje **Európsky súd pre ľudské práva so sídlom v Štrasburgu**

37

- ▶ Európska únia uznala základné práva a slobody za základné zásady komunitárneho práva
- ▶ Zmluva o Európskej únii z roku 1992 a Charta základných práv Európskej únie z roku 2000
- ▶ Osobitným orgánom Európskej únie v oblasti ochrany ľudských práv je od roku 2007 Agentúra Európskej únie pre ľudské práva so sídlom vo Viedni.

38

Želám Vám pri príprave i na priebežných skúškach
veľa vytrvalosti, šťastia a úspechov!

Ďakujem za pozornosť